

Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Keskkonnaministeeriumile

Teie: 15.01.2020 e-kiri

Meie: 31.01.2020 nr 1-5/20/2558

Euroopa Liidu rohelepe (Green Deal) - Eesti raamseisukohtade kujundamiseks sisendi andmine

Täname võimaluse eest Eesti raamseisukohtade kujundamisel kaasa rääkida. Esitame järgnevalt Eesti Keskkonnaühenduste Koja poolsed ettepanekud raamseisukohtade kujundamiseks teemavaldkondade kaupa.

- **Kasvuhoonegaaside (KHG) heite vähendamine järgmisel kümnendil**

Teeme ettepaneku, et Eesti toetaks KHG heite vähendamise eesmärgina -65% aastaks 2030 roheleppes ja kliimaseaduses ning seisaks võimalikult kiire kokkuleppe saavutamise ja elluviimisraamistiku paika seadmise eest.

Pikaajaliste sihtide seadmine on oluline, kuid juhime tähelepanu, et kõige rohkem hakkavad meie tulevikku kujundama järgmise kümnendi investeeringud ja teod. Selleks, et Euroopa Liit (EL) annaks oma õiglase panuse, peaks roheleppes ja kliimaseaduses olema sees eesmärk vähendada KHG heidet vähemalt -65% aastaks 2030, minimaalselt peaks Rohelepe tagama heite vähenemise -55% aastaks 2030, mis on hetkel sees võimaliku perspektiivina. Eesti, kelle eesmärk aastaks 2030 on -70%, saab siin olla eeskujuks ja tagant tõukajaks Euroopa Liidule ja selle liikmesriikidele, et saavutada senisest ambitsioonikama eesmärgi kinnitamine.

Ühise ambitsioonikama eesmärgi ja raamistiku selle ellu viimiseks peaks Euroopa Liit leppima kokku võimalikult kiirelt, et tagada rahvusvaheline tegutsemise ambitsioonikuse tõstmise suunas piisavalt pikalt enne COP26 konverentsi, mis toimub selle aasta novembris.

- **Rahastus**

Teeme ettepaneku, et Eesti seisaks adekvaatse rahastusskeemi tagamise eest, mis võimaldaks rohelepe ka reaalselt ellu viia. Sealhulgas tuleb peatada koheselt kõik toetused ja uued investeeringud fossiilkütustesse (sh maagaasi) EL-is.

- **Energiatõhusus**

Teeme ettepaneku, et Eesti seisaks energiatõhususe arendamise eest, keskendudes hoonete renoveerimist takistavate asjaolude kõrvaldamisele.

Toetame energiatõhususe valdkonna kiiret arendamist. Eriti näeme kasu renoveerimisalgatuses koos sidusrühmadega, et tegeleda hoonete renoveerimist takistavate tegurite kõrvaldamisega. Samuti peaks tähelepanu pöörama ja toetama renoveerimisel keskkonnasõbralike ning minimaalse kliimamõjuga materjalide ja praktikate kasutamist.

- **Õiglane üleminek ja energeetika**

Teeme ettepaneku, et Eesti seaks oma raamseisukohtade kujundamisel prioriteediks taastuvatel energiaallikatel põhineva energiasektori. Pakume välja, et EL fondide ja toe olemasolul võiks Eesti lubada tõsta oma taastuenergia eesmärki aastaks 2030, et minna energeetikasektoris täielikult üle taastuenergialahendustele ja näidata sellega eeskuju kogu Euroopale.

Eesti peaks seisma selle eest, et Õiglase Ülemineku Mehhanismi rahastus oleks kasutada ainult neile riikidele, kes oma riiklikus energia- ja kliimakavas (REKK) on sihiks seadnud kliimanetraalsuse ning võtnud eesmärgiks väljuda fossiilkütuste kasutamisest energiatootmises hiljemalt aastaks 2030 või on valmis oma REKKi enne rahastuse saamist vastavalt uuendama. Samuti tuleks seista selle eest, et rahastus oleks NUTS3 tasemel ning et välistatud oleks selle kasutamine süsinikumahukatele tööstustele kompensatsiooni maksmiseks.

Eesti kui üks kõige süsinikumahukamaid majandusi ELis peab saama tuge EList ja panustama sinna ka omalt poolt, et ühiselt kliimanetraalsuse eesmärki täita. Eesti peab toetama erinevaid ettepanekuid direktiivide muudatusteks, mis võimaldavad Eestis edendada taastuenergia arendamist ja süsinikumahukate tööstusmodelite vähendamist nii kiiresti kui võimalik.

Õiglase Ülemineku Mehhanismi rahastus peaks olema kasutada ainult neile riikidele, kes oma riiklikus energia- ja kliimakavas (REKK) on sihiks seadnud kliimanetraalsuse ning võtnud eesmärgiks väljuda fossiilkütuste kasutamisest energiatootmises hiljemalt aastaks 2030 või on valmis oma REKKi enne rahastuse saamist vastavalt uuendama. Peame seda oluliseks, kuna ELil ei ole mõistlik kulutada oma ressursse riikide peale, kes saadavate vahenditega ei alusta koheselt täielikku üleminekuprotsessi süsinikumahukates piirkondades kliimanetraalsele majandusele. Kui toetatakse riike, kel pole selget plaani oma süsinikumahukat tööstust muuta, kes subsideerivad kas otseselt või kaudselt tööstuse jätkumist ja kes plaanivad sinna jätkuvalt uusi investeeringuid, siis säiliks ka pärast rahastuse saamist samad probleemid seoses süsinikumahukusega ja tulevikus vajadus üleminek teostada.

Õiglase Ülemineku Mehhanismi rahastus peaks olema NUTS3 tasemel, st Eesti mõistes olema suunatud Kirde-Eesti regioonile. Lisaks õiglase ülemineku fondile ootame võimalust ka teistest ELi allikatest rahastuse suunamiseks üleminekule. Rahastamine peaks olema läbipaisev ja tagama pikaajalise jätkusuutlikuse regioonile. Lisaks ei tohiks rahastust kasutada süsinikumahukatele tööstustele kinnipanevaks kompensatsiooni maksmiseks. Sellistel tööstustel peaks olema õigus saada toetust teiste ettevõtetega võrdsetel alustel, et minna üle süsinikuvabale majandusele ja ettevõtlusele, mis loob piirkonda kliimakindlaid töökohti.

- **Metsandus**

Teeme ettepaneku, et Eesti toetaks ambitsioonikate elurikkuse- ja kliimaeesmärkide seadmist EL uues metsastrateegias ning seisaks taastuenergia direktiivi puitse biomassi säästlikkust puudutava osa ja LULUFC määruse õige rakendamise eest. Ühtse põllumajanduspoliitika raames seatavad metsandusmeetmed peavad tuginema täpsetel arvutustel ning stimuleerima otseselt kasvuhoonegaaside heite vähenemist juba nende rakendamise perioodil.

Toetame ja tunnustame Euroopa Komisjoni initsiatiivi eest üle vaadata kliimapoliitika metsasid puudutav osa. Eriti kriitiline on selles valguses taastuenergia direktiivi puitse biomassi säästlikust puudutav osa ning LULUCF määrus, mis peavad tagama, et metsanduse ja bioenergeetika kliimamõju arvestataks õigesti ning taastuenergeetika toetamise raames ei innustataks suuri heitmeid põhjustavaid praktikaid. Samuti on oluline ambitsioonikate elurikkuse- ja kliimaeesmärkide seadmine EL-i uues metsastrateegias, millele on viidatud Green Deal'i tekstis.

Tunnustame ka püüdu suunata oluline osa põllumajandustoetustest kliima- ja elurikkuse eesmärkide saavutamisse. Ühtse põllumajanduspoliitika raames seatavad metsandusmeetmed selle saavutamiseks peavad tuginema täpsetel arvutustel ning stimuleerima otseselt kasvuhoonegaaside heite vähenemist juba nende rakendamise perioodil.

- **Mõjude arvestamine kliimale kõikide arenduste ja kavade puhul**

Teeme ettepaneku, et Eesti seisaks kõigi arenduste, investeeringute jmt kliimamõju hindamise ning sellega arvestamise eest, sh läbipaistva rahastus- ja toetuskeemi juurutamise eest.

Arenduste, investeeringute jms mõju hindamisel peaks olema alati arvestatud mõju kliimale nii Eestis kui ka ELis. Hetkel teeme me plaane (nagu uute põlevkivikaevanduste ja õlitehase rajamine), mis selle mõjuga ei arvesta. See peaks olema ELi tasandil reguleeritud nii, et ELi kliimaeesmärkidega vastuolus olevate arenduste tegemine oleks välistatud ja kindlasti peaks olema välistatud kliimaeesmärkidele vastu töötavate investeeringute rahastamine või nende kaudne toetamine ELi eelarvest. Eesti peab omalt poolt lubama, et planeerib juba praegu igasuguseid tegevusi ja arendusi Eestis nii, et võtab adekvaatselt arvesse mõjusid kliimale ja elurikkusele.

Näiteks toome ELi-ülese säästliku transpordi kujundamise. Projektide kliimamõju tuleb hinnata iga arenduse põhiselt. See tähendab, et ei tohiks lugeda automaatselt näiteks raudteetranspordi arendamist kliimale positiivseks ilma tegelikke kliimamõjusid hindamata. Rail Balticu puhul ei ole hinnatud planeerimise etapis elutsükli põhise kliimamõju, sh mõjusid, mis avalduvad ehitusega, maakasutuse muutustega jne. Seega jäi olulises strateegilises planeerimise etapis arvestamata kliimamõju. Selliseid juhtumeid ei tohiks ELi roheleppereamistik lubada.

- **Alt-üles lähenemise toetamine ja korporatiivvõimu vähendamine**

Teeme ettepaneku, et Eesti seisaks kodanike rolli esikohale seadmise eest ning kliima- ja keskkonnanäesmärkide sisulise täitmise eest, sh toetaks piirangute seadmist suurettevõtetele, mis ei toeta neid eesmärke.

Toetame mõtet Euroopa kliimapakti raames kodanike roll esikohale seada. See ei tohi aga jääda näiliseks, vaid kohalikel elanikel peaks tänu sellele tõusma võimekus aktiivselt otsustusprotsessides ja üleminekus osaleda. Teiselt poolt peab rohelepe piirama oluliselt suurettevõtete huvidele järgi andmist, mis ei toeta kliima- ja keskkonnanäesmärke.

- **Tarbimise vähendamine**

Teeme ettepaneku, et Eesti toetaks tarbimise vähendamist, st nii energia, tooraine kui maa kasutamisel planeedi piiride ja selles ELi õiglase osa arvestamist.

- ***Talust toidulauani (farm to fork)***

Teeme ettepaneku, et Eesti toetaks nii Green Deal raamseisukohtades kui ühtse põllumajanduspoliitika (ÜPP) reformi läbirääkimistel ambitsioonikaid keskkonnanäesid ja nende tagamiseks vajalikke mehhanisme ning näeks ÜPP rakendamisel ette piisavalt tõhusad keskkonnale suunatud meetmed ÜPP mõlemas sambas.

Ideoloogiliselt toetame seda lähenemist, aga sisu jääb praegu meie jaoks ebamääraseks. Jääb selgusetuks, kuidas Komisjoni poolt selle aasta kevadel esitatav Green Deal strateegia haakub selleks ajaks juba päris kaugele arenenud ühtse põllumajanduspoliitika (ÜPP) reformiga. Kuivõrd EL-is mõjutab toidutootmist kõige rohkem just ÜPP, on selgusetu, kas soovitakse kuidagi viimasel hetkel veel mõjutada reformi käiku, reformi järgset ÜPP rakendamist liikmesriikides (strateegiakavade kooskõlastamise ajal, mida mainib ka lisaks olev tegevuskava) või ärgitada uusi algatusi.

Eesti peaks toetama ÜPP reformi läbirääkimistel Põllumajandus- ja kalandusnõukogus ambitsioonikaid keskkonnanäesid ja nende tagamiseks vajalikke mehhanisme ning ÜPP rakendamise kodutöös - strateegiakava ettevalmistamisel - nägema ette piisavalt tõhusad keskkonnale suunatud meetmed ÜPP mõlemas sambas.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Laura Uibopuu

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator